

arnes

Digitalne identitete

Alenka Zabukovec, OŠ LA Grosuplje;
Milan Podbršček, TŠC Nova Gorica; Dejan Cvitkovič, BIC Ljubljana

Mreža znanja 2019, 4. in 5. december

Teorija in praksa

Praksa

Teorija in praksa

Politika varstva osebnih podatkov (politika zasebnosti)

Šola oz. javni zavod, kot **upravljavec osebnih podatkov**, **obdeluje** osebne podatke učencev/dijakov/študentov/varovancev, staršev, zaposlenih in drugih deležnikov šole.

Osebni podatek je katerikoli podatek, ki se nanaša na določenega ali posredno oz. neposredno določljivega posameznika, ne glede na obliko, v kateri je izražen (npr.: ime, EMŠO, davčna številka, številka ZZZS, št. za knjižnico, št. zavarovalne police, psevdonim, zasebna tel. št., podatki o plačilih, lokacijski podatki, IP številka, fotografije idr.).

Občutljivi osebni podatki so podatki o rasnem, narodnem ali narodnostnem poreklu, političnem, verskem ali filozofskem prepričanju, članstvu v sindikatu, zdravstvenem stanju, spolnem življenju, vpisu ali izbrisu v ali iz kazenske evidence ali evidenc, ki se vodijo na podlagi zakona, ki ureja prekrške; občutljivi osebni podatki so tudi biometrične značilnosti, če je z njihovo uporabo mogoče določiti posameznika.

Obdelava vključuje zbiranje, pridobivanje, vpis, urejanje, shranjevanje, prilagajanje ali spreminjanje, priklic, vpogled, uporabo, razkritje s prenosom, sporočanje, širjenje, razvrstitev ali povezovanje, blokiranje, anonimiziranje, izbris ali uničenje z določenimi ročnimi ali avtomatiziranimi orodji.

Uporabniki, ki obdelujejo osebne podatke deležnikov šole oz. javnega zavoda, so: (1) zakonsko določeni obdelovalci (pristojna ministrstva, občine kot ustanovitelji), (2) zaposleni na šoli/javnem zavodu (vodstvo šole, strokovni, administrativno-računovodski in tehnični delavci) in/ali (3) pogodbeni obdelovalci.

Vrste osebnih podatkov, ki jih šola/javni zavod obdeluje, so opredeljene v: (1) zakonih in predpisih, (2) privolitvah/soglasjih in/ali (3) pogodbah.

Pravna podlaga in nameni obdelav osebnih podatkov

zakoni in podzakonski predpisi za določeno področje izobraževanja (OŠ, SŠ ...) na državni in evropski ravni, nameni obdelave so predpisani;

privolitev/soglasje (npr. pisno soglasje starša o uporabi e-poštnega naslova za določen namen);

pogodba za določen namen (pogodba o najemu prostorov);

obdelava zaradi nujnosti izvrševanja zakonitih pristojnosti, nalog ali obveznosti javnega sektorja.

Če je obdelava osebnih podatkov **nujno potrebna za varovanje življenja** ali telesa posameznika, se lahko njegovi osebni podatki obdelujejo ne glede na to, da za obdelavo teh podatkov ni druge zakonite pravne podlage.

Soglasje/privolitev

daje posameznikom pravo moč odločanja, komu in pod kakšnimi pogoji dovolijo obdelavo svojih osebnih podatkov.

Privolitev mora biti prostovoljna, specifična: za točno določen konkreten namen, informirana in nedvoumna.

Posameznik ima pravico, da privolitev kadarkoli **prekliče**.

Sestavni elementi:

- identiteta upravljavca (npr. ime naziv organizacije ali društva)
- konkretno opredeljen namen za vsako posamezno obdelavo, za katero je zahtevana posamezna privolitev,
- navedba vrst osebnih podatkov, ki bodo zbrani in obdelovani,
- obstoj pravice do umika privolitve,
- obvestilo posamezniku o morebitnih tveganjih pri prenosu osebnih podatkov v tretjo državo ali mednarodno organizacijo.

<https://www.ip-rs.si/zakonodaja/reforma-evropskega-zakonodajnega-okvira-za-varstvo-osebnih-podatkov/kljucna-podrocja-uredbe/privolitev/>, 18. 11. 2019)

Soglasje o zbiranju in obdelavi osebnih podatkov za namen _____

- *soglašam, da _____ zbira, obdeluje, posreduje in hrani osebne podatke mojega otroka oz. otroka, ki ga zastopam ...*
- *z naslednjim namenom: _____ ...*
- *Podpisana/podpisani soglašam, da se za dosego zgoraj zapisanega namena zbirajo, obdelujejo, posredujejo in hranijo naslednji osebni podatki mojega otroka oz. otroka, ki ga zastopam: _____....*
- *Podpisana/podpisani sem seznanjena/seznanjen:*
  - da se bodo tako zbrani osebni podatki uporabljali le za dosego zgoraj zapisanega namena;
  - s pravico do vpogleda, prepisovanja in kopiranja tako zbranih osebnih podatkov;
  - da se bodo tako zbrani osebni podatki lahko posredovali samo tistim drugim uporabnikom, ki jim to dovoljuje zakon, vsem ostalim pa samo na podlagi mojega pisnega soglasja;
  - s pravico do vpogleda, komu so bili tako zbrani osebni podatki posredovani;
  - da bodo vsi tako zbrani osebni podatki izbrisani najkasneje eno leto po otrokovem izstopu iz šole oz. da bodo lahko podatki ohranjeni v skladu z zakonom, ki ureja varstvo dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhive ter v skladu s pisnimi strokovnimi navodili pristojnega arhiva za odbiranje arhivskega gradiva, posredovani tudi pristojnemu arhivu;
  - s pravico, da lahko soglasje kadarkoli prekličem.

Hramba osebnih podatkov je določena z zakoni in predpisi oz. je opredeljena v posamezni privolitvi/soglasju ali pogodbi.

Osebne podatke **shranjujemo le toliko časa, dokler je to potrebno za dosego namena**, zaradi katerega so se zbirali ali nadalje obdelovali. Po izpolnitvi namena obdelave se osebni podatki **zbrišejo, uničijo, blokirajo ali anonimizirajo**, če niso na podlagi zakona, ki ureja arhivsko gradivo in arhive, opredeljeni kot arhivsko gradivo, oziroma če zakon za posamezne vrste osebnih podatkov ne določa drugače.

Digitalna identiteta

ali e-identiteta (angl. "e-identity") - skupek podatkov v e-obliki, ki enolično označujejo posameznika.

Primeri?

SIO.MDM in privolitev/soglasje staršev?

- Zakoni in podzakonski predpisi za določeno področje izobraževanja (OŠ, SŠ ...)?
- Pogodba za določen namen?
- Obdelava zaradi nujnosti izvrševanja zakonitih pristojnosti, nalog ali obveznosti javnega sektorja?
- Varovanje življenja?
- Soglasje/privolitev: DA ali NE ...?

Namen ...?

Uporaba storitev Arnes AAI (Moj Arnes) za izobraževalne namene?

Čas trajanja ...?

Do konca šolskega leta ...?

Do konca šolanja na zavodu ...?

Posredovanje/hramba Arnes ...? < Pogodba (**sporazum o članstvu v omrežju Arnes**) med Arnesom in VIZ (pogoji obdelave, zavarovanja, hrambe itd.).

Praksa

Soglasje: da ali ne? Prijavnica za uporabo storitev ...?

- Za starše sem pripravila soglasje, kjer podpišejo, kateri podatki so uporabljeni v SIO MDM. Učenci morajo pred vpisom v sistem prinesiti podpisano soglasje.
- Pri nas podpišemo izjavo, da bomo učitelji ustrezno ravnali (v skladu z zakonom), kadar imamo opravka z osebnimi podatki učenk in učencev, starši dajo (podpišejo) soglasje, da lahko za potrebe vzgojno-izobraževalnega procesa obdelujem(o) osebne podatke otrok.
- Tudi pri nas starši podpišejo izjavo, da dovolijo uporabo podatkov za vzgojno - izobraževalne namene. Seveda pa smo vsi zaposleni podpisali izjavo o varovanju osebnih podatkov. (ALI JE TO POTREBNO?)
- Načeloma bi starši morali dati soglasje, ker v SIO.MDM ne gre za enako obdelavo osebnih podatkov, kot je npr. v eAsistentu, za kar starši soglasja ne rabijo dati. (POGODBENI OBDELOVALCI: eA, Arnes, Lopolis ...?)

"Zakaj mora moj otrok sploh imeti digitalno identiteto?"

- "Katere podatke vodite, za kaj točno jih potrebujete?"
- "Kaj pa če se odločimo, da tega nočemo?"
- Sama navadno pojasnim, da je digitalna identiteta enakovredna osebni identiteti posameznika, vendar je uporabljena v digitalnem svetu, kjer nimamo možnosti kazanja osebne izkaznice.
- Če se zgodi, da se starši ne strinjajo, se z njimi osebno pogovorimo. Potem se starši strinjajo.
- Najbolje je starše osebno obvestiti, se z njimi pogovoriti in predstaviti, zakaj potrebujemo soglasje. Če po pogovoru še vedno ne dajo soglasja, potem otrok ne more opravljati npr. kolesarskega izpita.

INDIVIDUALNI POGOVOR: Namen ...? Uporabna vrednost ...? Posledice ...? Kako je na velikih šolah ...?

Kaj je "moj Arnes"?

- <https://moj.arnes.si/faq.php>

Namen portala Moj Arnes je predstaviti uporabnikom **celotno paleto storitev**, ki jih zavod Arnes ponuja končnim uporabnikom upravičenih članic in upravičenim posameznikom.

Storitve na portalu Moj Arnes so pretežno namenjene **vsem imetnikom AAI-računa** – tj. enotnega računa za vse storitve, ki jih končnim strankam ponuja Arnes. Nekatere od storitev so sicer dostopne tudi brez prijave. AAI-račun vam podeli vaša domača organizacija.

Uporabniki s svojim AAI-računom dostopajo do različnih spletnih storitev v slovenskem ter evropskem izobraževalnem in raziskovalnem okolju. **Organizacije** lahko tako same svojim članom (študentom, učiteljem, zaposlenim, zunanjim sodelavcem ...) dodelijo enotno uporabniško ime za dostop do različnih spletnih aplikacij. **Vsaka organizacija postane varuh osebnih podatkov svojih članov**, ponudnikom aplikacij pa se ni treba ukvarjati z dodeljevanjem uporabniških imen ter zbiranjem in preverjanjem osebnih podatkov.

SIO.MDM: kaj je to in kdo naj dela s tem?

SIO.MDM - Arnes-ov sistem za upravljanje z e-identitetami, dostopen na mdm.arnes.si

- ROID, informatik?
- Učitelj?
- Pomočnik ravnatelja?
- Ravnatelj?
- Zunanji sodelavec? ...?

VPRAŠAJMO SE:

Katere podatke potrebujem za račun AAI in kje jih dobim? Kako jih bom pridobil-/a? Varna e-pot ...? Kako bom pazil-/a na podatke, kako jih bom uporabil-/a? Kako bom izdelal-/a in razdelil-/a dokumente s podatki o računu AAI (in storitvah)? Kako izvesti ozaveščanje o varni rabi/nedopustni uporabi ...? Kako predstaviti storitve ...?

SIO.MDM: Katere podatke potrebujem za račun AAI in kje jih dobim? Kako jih bom pridobil-/a? Varna e-pot ...?

Zaposleni : učeči - VRSTE OBVEZNIH PODATKOV? PREJ soglasje/privolitev ...?

- eA
- LOPOLIS
- CEUVIZ
- ...

VARNA e-pot: zaklenjena datoteka: da ali ne?

Kako v SIO.MDM?

- MASOVNO (datoteki za uvoz) – kdaj? (ob uvozu generacije ..., na začetku ...)
- ROČNO (posamič) – kdaj? (ob novi zaposlitvi enega, ob novem vpisu učečega ...)

Izdelava razredov/letnikov + oddelkov + PROGRAM:

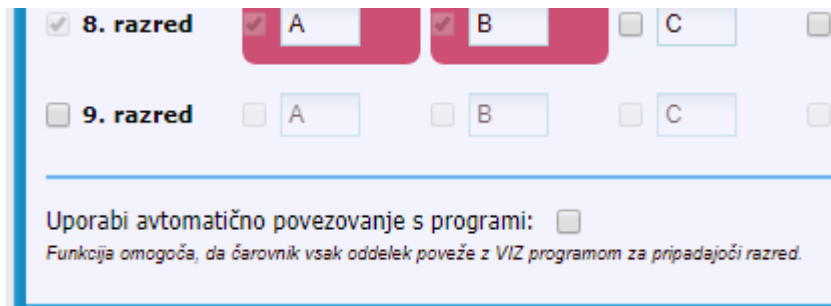
Težavo imam pri dodajanju programa zavodu, saj mi pri kliku na povezavo Posodobi, v Admin modulu Orodja-VIZ Programi, javi napako SyncProgram.

Kdaj se to zgodi ...?

Izbereš **ročno dodajanje** programa in razreda (admin modul) - izbereš program in šifra se sama izpiše. Tudi, ko osvežiš stran, se ti lahko zgodi, da ti pokaže enako napako - čez nekaj sekund je potem vse ok. Nato bos moral **dodati oddelke razredu** (čarovnik uredniški modul) in vsakemu oddelku dodati program in tu je potrebno klikniti na besedo Razred, da se odprejo oddelki in vsakemu dodeliš program.

ALI

v istem čarovniku, kot ste ustvarili razrede in oddelke je na dnu okna kljukica, ki jo je potrebno označiti.

☒ 8. razred	☒ A	☒ B	☐ C	☐
☐ 9. razred	☐ A	☐ B	☐ C	☐

Uporabi avtomatično povezovanje s programi:

Funkcija omogoča, da čarovnik vsak odderek poveže z VIZ programom za pripadajoči razred.

Masovni uvoz

Od kod podatki v e-obliki?

Računovodstvo, tajništvo, administratorji eA/Lopolisa/ ...

Manjkajoče (EMŠO, e-poštni naslov) **si izmisliš ...??**

Datoteki za uvoz:

- *Težava je bila v tem, da sem v xls tabelo vnašal oddelke v obliki 5.a, 5.b ... namesto 5a, 5b ..*
- *Sam si iz SIO-MDM prenesem pripravljeno predlogo za učeče. Nato v easistentu naredim seznam učencev po meri. V priročniku pogledam, katere postavke so obvezne. Narejeno tabelo prekopiram v predlogo in ročno dodam razred, način izobraževanja in status udeleženca (Kratice so v priročniku.). Manjša težavo imam, ker **eAsistent naredi ime pošte in poštno številko skupaj in je potrebno ime pošte izbrisati**. Nato pa vse skupaj uvozim.*
- *Pri podatkih o poštah (ker je zraven naveden tudi kraj) uporabiš funkcijo LEFT(celica;4) in tako izluščiš le številko pošte – v posebej stolpec, nato ta stolpec prekopiraš kot vrednost še v nov stolpec in stare stolpce s poštno številko izbrišeš. ALI "**Nastavitve > Učenci > Izvozi učence**"*
- *Pri vnašanju datumov (ali časa) se zna zgoditi, da excel avtomatično spremeni tip podatka, kar zna potem povzročiti težave. Biti mora besedilo ALI =TEXT(celica;"d.m.yyyy")*

Masovni uvoz 2

- *Pri pripravi datoteke za masovni uvoz se rado zgodi, da pred, največkrat pa za priimkom oz. imenom ostane kakšen **presledek**, zaradi katerega potem sistem pri uvažanju podatkov javi napako. Preverite in zбриšite te nepotrebne presledke.*
  - *Sama velikokrat zaradi podobnih težav uporabljam Excelovo funkcijo =TRIM(neka_celica), da se izognem ročnemu pregledu vsakega podatka posebej.*
- *Pri dodajanju emšo številke v predlogo mdm za masovni uvoz, pride do težave, da nam predloga **pobriše začetne ničle**.*
  - *Funkcija, ki uredi ničlo na začetku EMŠA:*
IF(LEN(celica)=13;celica;CONCATENATE(0;celica)),
  - *Najenostavneje je, da se celica označi kot besedilno polje*

Ali ustvarjate učencem poštne račune z Arnesovim Ustvarjalnikom?

- *Sama sem pred začetkom tega šolskega leta prvič uporabila to storitev, tako smo vsem zaposlenim s poštnimi računi, ki niso bili Arnesovi, ustvarili službene račune. Prav tako smo jih ustvarili nekaterim skupinam učencev za potrebe pouka in projektov. Storitev je preprosta. Sem pa v povezavi s tem ugotovila, da sem slabo premislila domeno oz. poddomeno za učeče v SIO.MDM in imeniku, da bi se naši e-naslovi razlikovali. Obstaja mogoče kakšna rešitev za popravek?*
  - *Za nasvet sem se obrnil na ARNES. Za zaposlene smo ohranili prvotno domeno (zato so ti računi v imeniku ostali nedotaknjeni), učencem pa namenili poddomeno z dodatkom ucenci. Nato smo učencem z Ustvarjalnikom izdelali e-pošto z enako obliko, kot je njihovo AAI uporabniško ime (AAI uporabniško ime in naslov e-pošte sta enaka). Tako so dobili tudi e-pošto z novo domeno. Ustvarjalnik (preizkušeno) omogoča izbiro različnih domen/poddomen.*

NOVOST?

Up. imena in gesla - sistemsko : ročno

Izpis: sistemski ali po meri ...?

Ko urednik/admin spremeni geslo, ga sistem ne izpiše več.

POLITIKA UP. IMEN ... šola/zavod eno usklajeno za vse storitve: AAI, e-pošta, Google EDU ...?

Uporabniška imena za naprave (tablice ...) in "službe" (tajništvo, ravnatelj, računovodstvo ....)?

Gesla: enostavna + spreminjanje, naključna ...? Hramba gesel? Pozabljeno geslo 😊

Ker je e-pošta bolj "osebne" narave, učencem prepustim kreiranje gesla in ga nočem poznati, pa čeprav neprestano prosim prijazne "arnesovce", da ponastavljajo gesla "pozabljivih" učencev. Pri AAI računu pa to prepustim samo tistim manj pozabljivim.

Kako bom izdelal-/a in razdelil-/a dokumente s podatki o računu AAI (in storitvah)?

- Izpis po meri ...? Za vsako storitev posebej ali ... ? "Prilagojena" Pravila Arnes ...

Dostop do storitev se dodeljuje učencem izključno za uporabo v izobraževalne namene. Šola si pridržuje pravico do ustreznih ukrepov, če presodi, da uporabnik nedopustno uporablja storitev in omrežje. Za nedopustno uporabo storitve oz. omrežja se šteje vsako ravnanje v obliki storitve ali opustitve, zaradi katerega šoli ali komu tretjemu nastane, ali bi lahko nastala škoda, ali pa uporablja storitev oz. omrežje v nasprotju z nameni, zaradi katerih je bila storitev oz. omrežje vzpostavljeno. Za nedopustno uporabo se šteje zlasti: (1) omogočanje dostopa do omrežja tretjim osebam (to vključuje posojanje dodeljenega uporabniškega imena komurkoli), (2) poskus pridobitve in uporabe dostopa, ki je bil dodeljen drugemu uporabniku, (3) namerno motenje in onemogočanje dela drugih uporabnikov omrežja, (4) oglaševanje po elektronski pošti in pošiljanje verižnih pisem, (5) uničevanje, spreminjanje, pošiljanje, kršenje tajnosti ali objava podatkov, ki so v lasti drugih uporabnikov, (6) ustvarjanje, pošiljanje ali objavljane podatkov z žaljivo ali pornografsko vsebino, (7) posredovanje lažnih ali zavajajočih osebnih podatkov servisom na omrežju.

Dostop velja do konca šolanja ALI ---.

Navodila za spremembo gesel za posamezne storitve so objavljena na šolski spletni strani.

Pri uporabi spletnih storitev veljajo določila vseh šolskih pravilnikov šole XY (Pravila šolskega reda, Hišni red idr.), pravila uporabe omrežja Arnes (<http://www.arnes.si/pomoc-uporabnikom/pravila-uporabe-omrezja-arnes.html>) in drugi veljavni zakoni in predpisi.

- + PREJ ozaveščanje o varni rabi, varovanju osebnih podatkov ipd., npr. na RU

Kako izvesti ozaveščanje o varni rabi/nedopustni uporabi ...? Kako predstaviti storitve ...?

Kdo?

Vodstvo, ROID/informatik ali "uporabnik učitelj"?

Kdaj?

Pred začetkom uporabe ...? Po uporabi ...? Pomoč pri uporabi ...? Na pedagoški konferenci? Individualno? Interna izobraževanja?

Vsekakor smo šole s projektom izgradnje brezžičnega omrežja SIO 2020 naredile ogromen preskok v možnosti uporabe AAI storitev učiteljev pri svojem delu.

Na šoli smo do sedaj uporabljali AAI prijavo zgolj za opravljanja kolesarskega izpita.

Kako učečim?

Kako zaposlenim varno rabo, kako storitve AAI? Da/ne tehničnemu osebju?

<https://video.arnes.si/portal/asset.zul?id=zNUQHMBalYQIZRQMAe5cFmml>

<https://video.arnes.si/portal/asset.zul?id=c1rWJc647clscdQhKOZpsBP>

SIO.MDM: imam težave pri prehodu v novo šolsko leto

... Kaj se zgodi z učenci 9. razreda, ko zapustijo šolo?

- Ko zapustijo šolo, jih ne brišem iz LDAP in seveda ne prenašam v novo šolsko leto. Kaj se zgodi z njimi, saj v imeniku še obstajajo, čeprav jih v SIO.MDM več ni, jim prijava še deluje tudi po tem, ko šolo zapustijo ali so vezani na šolsko leto?
PRAVILNI POSTOPEK ...? KOLIKO ČASA S MEMO HRANITI e-IDENTITETO?
- Učencem običajno nastavimo datum veljavnosti računa na 30. september prihodnjega leta (torej šolsko leto + 30 dni).
- Ker učenci 9. razredov odhajajo na SŠ in si prehode na novo ustanovo urejajo sami, me zanima, ali pred iztekom uporabniškega računa preko sistema SIO.MDM dobijo kakšno e-pošto, ki jih opozori, da si morajo prenos (s poverilnicami) urediti sami in pravočasno? Tega nisem zasledil nikjer, se mi pa (sploh glede na izkušnje) zdi praktično.
- Mislim, da bo najbolje, da ob prehodu učenca na drugo šolo drugim dokumentom (matični list, ŠVK...) dodamo še **poverilnico** in vse to pošljemo na novo šolo. Jaz sem se že dogovorila s svetovalno delavko, da bova odslej delali tako.
- Letos sem prvič naletel na večjo težavo ravno zaradi prenosov in masovnega vnosa. Ko je učenec nekje drugje, ga masovni vnos ne zajame, ker ga ne more zaradi podvojevanja EMŠO. **NOVOST?**
- Z učenci ni problem, ker lahko novi šoli pošljemo poverilnico. Za **zaposlene** pa ni te možnosti. Zato sem se moral letos obrniti na SIO podporo, da so to rešili. Lahko bi se to varianto dodalo še za zaposlene.

Novosti SIO.MDM

- Odklepanje uporabniškega računa
  - Implementacija Ustvarjalnika poštnih računov v spletni vmesnik SIO.MDM
  - Neponovljivost up. imena/računa AAI
  - Trajanje up. računov
-
- **Rdeči del:** sistemsko določanje datuma poteka računa, SPROŠČANJE EMŠO, povezava programov in razredov ...
  - **Modri del:** dva priimka, napredovanje učečih, uvoz učečih, samodejna sinhronizacija, izvozi ...

Vprašanja ...? In hvala.

arnes